MÂLİK BİN DÎNÂR

Meşhûr âlim ve velîlerden. Künyesi Ebû Yahyâ'dır. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 131 (m. 748) senesinde Basra'da vefât etti. Babası bir rivâyete göre Sicistân diğer bir rivâyete göre Kabil esîrlerindendi. Mâlik bin Dînâr (radıyallahü anh) Enes bin Mâlik, Ahnef, Hasen-i Basrî, İbn'i Sîrîn, İkrime ve daha birçoklarından hadîs rivâyet etmiştir. Kardeşi Osman Haris bin Vecih, Abdüsselâm bin Harb, Ca'fer bin Süleymân Ed-Dâbî ve başkaları da ondan hadîs rivâyet etmiştir. İlmi Hasen-i Basrîden (radıyallahü anh) öğrendi ve O'nun sohbetinde kemâle geldi. Hattatlık yaparak geçimini temin ederdi. Gençliğindeki sefîh (kötü) hâline tövbe edip, dîne uyma husûsunda son derece titiz davranmış ve yükselmiştir. Duâsı kabûl olanlardandı. Kerâmetleri ve menkıbeleri meşhûr olan bu zâta, Mâlik-i Dînâr (Dînâr sahibi) da denilmiştir. Bu ismin verilmesinin sebebi şöyle rivâyet edilmektedir Bir defasında gemiye binmişti. Gemi ilerleyince gemici ondan ücret istemiş, o da parasının olmadığını söyleyince, bayılıncaya kadar dövmüşlerdi. Ayılınca, ücreti vermezsen seni denize atacağız diyerek tutup kaldırdıklarında, suyun yüzünde bir çok balıkların ağızlarında birer dinar (altın) olduğu halde gördüler. Bunun üzerine o, balıkların ağzından iki dinar alıp gemicilere vermiştir. Gemiciler bu hâli görünce onun evliyâ olduğunu anlayarak özür dilemişler. O ise bu hâdise üzerine gemiden inip, deniz üzerinde gözden kayboluncaya kadar yürüyüp gitmiştir.

Buyurdular ki: “Hasta olduğum bir zamanda kimsem yoktu. Ba’zı şeylere ihtiyâcım vardı. Yürümeye takatim olmadığı halde, sıkıntı ile yavaş yavaş yürüyerek çarşıya çıktım. Bu sırada şehrin ileri gelenlerinden birisi geçiyordu. Bekçiler bana kenardan yürü diye bağırdılar. Takatim olmadığı için yavaş yürüyordum. Biri geldi. Omuzuma şiddetli bir kamçı vurdu. Ertesi gün o adamın elinin kesildiğini duydum.”

“Din bakımından faydalanmadığın kimse ile dostluğu terk et. Amellerin en güzeli ihlâsla yapılan ameldir.” “Âlim, bildiği ile amel etmediği zaman, yağmur damlasının yalçın kayadan kayması gibi va’z ve nasîhati gönüllerden silinir gider.”

“Bahar yağmurları yeryüzünü yeşillendirdiği gibi, Kur’ân-ı kerîm de kalbin yağmurudur ve onu canlandırır.” Yine buyurdu ki; “Şu üç şey dünyâda en güzel kazançtır. Birincisi; Allahü teâlânın sevgili kullarının sohbetinde bulunmak ve din kardeşleri ile sohbet etmek, ikincisi; geceleri teheccüd namazı kılmak ve doya doya Kur’ân-ı kerîm okumak. Üçüncüsü de; Allahü teâlâyı hiç unutmayıp, O’nu zikretmek.”

Buyurdu ki; “Şu beş şey bedbahtlığın alâmetidir: Birincisi, gözün yaşarmaması. İkincisi, kalbin katı olması. Üçüncüsü, hayâsızlık. Dördüncüsü, dünyâya düşkün olmak. Beşincisi, dünyâ için canından endişe etmektir. Mü’min olan kimse Allahü teâlâdan korkar, boş sözlerden dilini korur.”

“Üç şey gönlü öldürür. Çok yemek, çok uyumak, çok konuşmak.”

Mâlik bin Dînâr bir yıl hacca gitti. Haccını tamamladığı gece rü’yâsında bir ses işitti. Şöyle deniyordu:

“Yâ Mâlik hacca gidenlerden Muhammed oğlu Abdurrahmân affedilmedi.” Sabahleyin çevresinde Muhammed oğlu Abdurrahmân’ı aramaya başladı. Sordukları kimse ona: “Aradığın kimse Kur’ân ehlidir. Her yıl hacca gelir” dediler. Araya araya onu bir köşede Kur’ân okurken buldu. Abdurrahmân O’nu görünce bir ah çekip bayıldı. Daha sonra şöyle dedi:

“Beni rü’yânda gördün. Bana, Allahü teâlânın beni affetmediğini söylemeğe geldin değil mi?” Mâlik bin Dînâr çok şaşırdı. Ona hayret edip sordu:

“Sâlihlerden birine benziyorsun. Çok merak ettim. Acaba, Allahü teâlâ seni niçin affetmiyor. Ne günâh işledin?”

“Bir Ramazan ayının ilk gecesi idi. İçki içip sarhoş olmuştum. Bu sırada babam beni aramış ve bir yerde yatar bulmuş. Beni çekince ben de sarhoşluktan ona vurup bir gözünü çıkarmışım. O da bana bedduâ etmiş. Ertesi günü ayılınca neler yaptığımı büyük bir üzüntü ile öğrendim. Bütün içki küplerini yok ettim. Kölelerimi azat ettim. Yaptıklarıma pişman olup, doğru yola girdim. Her yıl böyle hacca gelir duâ ederim. Fakat, her seferinde sizin gibi birisi rü’yâmda: “Allah seni affetmedi” diye söyler.”

Tekrar ağlamaya başladı. Onun bu hâline Mâlik bin Dînâr acıdı, babasını sorup yerini öğrenerek onun yanına gitti. Babası o büyük âlimi görünce şöyle karşıladı:

“Hoşgeldin yâ Mâlik!”

“Beni nasıl tanıdın?”

“Bugün Allahü teâlâya duâ edip, seni görmeği dilemiştim.”

“Seni ziyâretimin bir sebebi var.”

“Buyurun bir isteğiniz varsa hemen yerine getiririm.”

“Farz et ki kıyâmet kopmuş, oğlun Abdurrahmân’ı tutup Cehenneme götürüyorlar. Onu bu hâlde görsen üzülmez misin?” Bunu duyunca babası ağlamaya başladı. Daha sonra kendine gelip dedi ki: “Sen şahit ol ki, oğlumun kusurunu affettim ve ona hakkımı helâl ettim.”

Daha sonra Mâlik bin Dînâr, ondan izin alarak oğlunun yanına gidip müjdeyi verdi: “Baban senin suçunu bağışladı. Biraz sonra seni görmeye gelecek.” Bunu duyunca Abdurrahmân ağlayarak tekrar bayıldı. Bu sırada babası geldi. Mâlik bin Dinar’a rica etti. “Oğlumu affettim, öbür âleme göçeceği yakın zannediyorum. Şehâdet getirip rûhunu teslim etsin.” Mâlik hazretleri Şehâdeti telkin etmeğe başladı. Fakat Abdurrahmân cevap vermiyordu. Nihâyet gözlerini açıp, karşısında babasını görünce ona yalvaran bir sesle dedi ki: “Babacığım ne olur, gel sen de benim gözümü çıkar ki, kıyâmete kalmasın!” “Ey gözümün nûru! Ben suçunu bağışladım. Senden râzı oldum.”

Bu sırada Abdurrahmân iki defa şehâdet getirdi. Mâlik bin Dînâr ona sordu: “Hâlin nasıldır?”

“Baygın halde iken başucumda elinde topuz olan bir melek durup bana: “Baban senden râzı değil! Bu topuzla senin başına vuracağım” dedi. Az sonra, başka bir melek gelip yeşil bir mendille gözlerimin yaşını sildi ve dedi ki: “Şehâdet getir! Baban ve Allahü teâlâ senden râzı oldu” dedi.

Bunları söyler söylemez rûhunu teslim etti.

Birgün Basra vâlisi Mâlik bin Dinar’a (radıyallahü anh) der ki: “Ey Mâlik, bize karşı bu kadar ağır konuşabilmen için sana cesâret veren ve bizi mukâbele etmekten âciz bırakan şey nedir biliyor musun? Dünyâya hiç değer vermemen ve bizden beklediğinin olmamasıdır.”

Yanına bir köpek gelip oturduğu zaman ona birşey yapmaz ve kovalamazdı. Buyururdu ki; “Bu köpek, kötü arkadaşdan daha iyidir, kişinin iyi insanları yanında bulup da doğru yola gitmemesi, şer (kötülük) olarak kendisine yetişir.”

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ba’zıları: “İki haslet vardır ki, bunlar bir mü’minde bulunmaz. Bunlar kötü huy ve bahillik (cimrilik)tir.” “Allah korkusu her hikmetin başıdır ve vera’ da (şüphelileri terk etmek) amellerin seyyididir.”

Buyurdular ki:

“Kimin gözü ve gönlü, fâni hayattan bakî hayat hakkında iyi bir ibret dersi almamış ise, iyi bilinmeli ki o adamın kalbi perdeli, ameli de azdır.”

“Her kim dünyâya evlenme teklifinde bulunursa, dünyâ ondan nikâhının bedeli olarak dîninin tamamını ister.”

Mâlik bin Dinar’a (radıyallahü anh) sormuşlar “Yâ Mâlik, bu gün nasıl sabahladınız?” O da cevâbında: “Öyle bir halde sabahladım ki; ömrüm kısalıyor, günahlarım ise artıyor!”

“Kulun lüzumsuz ve boş şeylerle vakit geçirmesi kalbi karartır, bedeni zayıflatır, geçim sebeplerini de zorlaştırır.”

“İnsan, kendisi sâlih olmadığı halde sâlihlerin şeref ve haysiyetine dil uzatacak olursa, başka günahı olmasa bile bu ona yeter!”

“Şu zamanlarda insanların kardeşliği, aşçının çorbasına benzedi. Kokusu güzel fakat tadı yok.”

Mâlik bin Dînâr kira ile bir ev tutmuştu. Komşusu Yahudi idi. Bu evin güney tarafı yahudinin evinden yana idi. Yahudi yaptığı pisliği bu duvara atarak devamlı kirletmeyi âdet haline getirmişti. Uzun bir zaman geçmesine rağmen bir şikâyet gelmediğine hayret eden Yahudi, Mâlik bin Dinar’a gelerek, “Halâdan, pis kokudan rahatsız olup olmadığını sordu. Mâlik bin Dînâr ise rahatsız olduğunu, fakat yıkayıp temizlediğini bildirdi. Yahudi hayret içinde bu sıkıntıya niçin katlandığını sorduğunda, cevaben; “Allahü teâlânın rızâsı için.” Çünkü o buyurdu ki: “Ve öfkelerini yutup insanları affedenler.” (Âl-i İmrân 134) Yahudi bunun üzerine “Ne iyi bir din ki, Allah’ın dostu, Allah’ın düşmanının verdiği eziyetlere katlanmakta, asla feryâd etmemekte, kimseye söyleyip şikâyet etmemektedir” diyerek müslüman oldu.

Birgün hasta ziyâretine giderken Mâlik bin Dînâr (radıyallahü anh) durumu şöyle anlatıyor:

“Hastanın hâlinden, ölüm durumunun yakın olduğu anlaşılıyordu. Kendisine Kelime-i şehâdeti telkin etmek (söyletmek) için uğraştım. Fakat ne kadar uğraştımsa da söylettiremedim. O durmadan on, onbir diyordu. Sonra kendisine gelip bana, “Ey Üstadım! Önümde ateşten bir dağ var! Ne zaman şehâdet kelimesini söylemeye çalışsam, bu ateş bana hücum ediyor” dedi. Bunun üzerine mesleğini sorduğumda; malını ribâya veren, faiz yiyen, ölçü ve tartıda hile yapan biri olduğunu anladım.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-4, sh. 139

2) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 23, 24

3) Tehzîb-ül-esmâ ve’l-luga cild-2, sh. 80

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-10, sh. 14

5) El-A’lâm cild-5, sh. 260

6) Hilyet-ül-evliyâ, cild-2, sh. 357

7) Mîzân-ül-i’tidâl cild-3, sh. 426

8) Meşâhir-u eshâb-ı güzîn, sh. 111

9) Risâle-i Kuşeyrî sh. 287

10) Kâmûs-ul-a’lâm cild-6 sh. 4123

11) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1034

12) Rehber Ansiklopedisi cild-11, sh. 199